

fi.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till: alice.hallman@regeringskansliet.se

Beslut

Datum 2026-01-30

Dnr SI 2025:9866

Sida 1 (6)

Yttrande över Produktivitetskommissionens betänkanden (SOU 2024:29 och SOU 2025:96)

Regeringskansliets diarienummer: Fi2025/01857

Skolinspektionen kommenterar i yttrandet de förslag myndigheten tar ställning till eller har synpunkter på. Det innebär att myndigheten avstår från att ta ställning till övriga förslag.

Sammanfattning

Flera av de förslag som rör skolområdet berörs även av andra utredningar som Skolinspektionen har yttrat sig eller kommer yttra sig över. I dessa fall hänvisas eller relateras myndighetens synpunkter till sådana yttranden. Vissa förslag som är relevanta för Skolinspektionens yttrande är nya. För dessa ges myndighetens ställningstagande för första gången i detta yttrande.

Synpunkter på förslag i Fler möjligheter till ökat välbefinnande (SOU 2025:96)

5.3.5 Stärk de nationella yrkesprogrammen på gymnasial nivå

Myndigheten konstaterar att Produktivitetskommissionen ställer sig bakom den generella inriktningen på förslagen som har lämnats i Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74). Skolinspektionen tillstyrkte i sitt yttrande över den utredningen (SI 2025:2370) det betänkandets förslag att inrätta nya yrkesprogram om 1 900 poäng.

11.3.3 Tillståndsplikt och uppgiftslämnandeskyldighet

Skolinspektionen noterar att utredningens resonemang i skältexten främst berör vård och omsorg och det framgår inte tydligt om förslagen också rör tillståndspliktiga verksamheter inom andra verksamhetsområden.

Apropå förslaget att begränsa möjligheten att förvärva tillståndspliktiga verksamheter med aktiva tillstånd vill Skolinspektionen framhålla att myndigheten har gjort en framställan till Utbildningsdepartementet (SI 2023:8387) att regeringen bör överväga att ta initiativ till att ändra

skollagen (2010:800) så att en ny ansökan om godkännande som huvudman ska krävas då en huvudman helt eller till väsentlig del byter ägare samt då en huvudman helt eller till väsentlig del ändrar eller flyttar sin redan godkända verksamhet.

Eftersom frågor om nytt godkännande när en huvudman byter ägare, ändrar eller flyttar sin redan godkända verksamhet behandlas i vinstutredningens slutbetänkande (SOU 2025:123) vill myndigheten hänvisa till yttrandet som myndigheten kommer att lämna på det betänkandet.

11.3.4 Samla, dela och tillgängliggöra information

Skolinspektionen avstår från att ta ställning till förslaget att införa utförrarregister i all offentlig verksamhet. Däremot vill myndigheten påtala att inom vårt verksamhetsområde finns fördelar med utförrarregister som möjliggör förenklad kartläggning av enskilda aktörer, vilket kan effektivisera inhämtning av uppgifter som behövs för t.ex. tillståndsprovning eller tillsyn.

I sammanhanget vill myndigheten därför hänvisa till ett yttrande (SI 2023:6322) över Skolverkets hemställan om utökning av uppgifter i skolenhetsregistret. Myndigheten tillstyrkte där förslag om att uppgifter om enskilda utbildningsanordnare som utför utbildningar inom kommunal vuxenutbildning på entreprenad läggs in skolenhetsregistret.

11.3.5 Offentlighetsprincip för offentligt finansierad välfärd

Myndigheten tar inte ställning till förslaget om att offentlighetsprincipen ska gälla för alla offentligt finansierade välfärdsverksamheter. När det gäller offentlighetsprincipen inom utbildningsområdet har myndigheten emellertid yttrat sig om olika förslag och vill därför hänvisa till myndighetens tidigare ställningstagande, se närmare under avsnitt 9.3.3 nedan.

11.3.7 Skärpta krav och möjlighet att ta ut avgifter för kontroll

Statskontoret har lämnat närliggande förslag i rapporten Förbättrad kontroll och uppföljning av privata utförare i kommuner och regioner. Där föreslogs att kommunallagen bör tydliggöras avseende styrelsens ansvar för uppsikt över privata utförare och att styrelsen ska rapportera sin uppsikt till fullmäktige (Statskontoret 2025:7). Rapporten remitterades av regeringen. Skolinspektionen tillstyrkte förslagen och vill därför hänvisa till sitt yttrande i detta avseende (SI 2025:5080).

11.3.9 Motverka användandet av bolag som brottsverktyg

Vad gäller skolområdet tillstyrker Skolinspektionen förslaget, då det kan minska risken för att individer med kriminella syften använder sig av så kallade historikbolag. Myndigheten bedömer att förslaget kan bidra ytterligare till att motverka att olämpliga aktörer kommer in på skolmarknaden.

14.3.1 Minska perspektivträngseln

Skolinspektionen tillstyrker förslaget.

14.3.2 Rapportering och uppföljning bör ske mer sällan

Skolinspektionen tillstyrker förslaget i sak, men avstår från att yttra sig över vilken myndighet som eventuellt bör ges ett sådant uppdrag. Skolinspektionen vill också framhålla vikten av att myndighetsinstruktion och regleringsbrev harmonierar i detta slags frågor.

14.3.4 Begränsa alltför omfattande organisatorisk samverkan

Skolinspektionen delar uppfattningen att det är viktigt med samverkan där det är motiverat men att samverkan inte bör efterfrågas rutinmässigt. Skolinspektionen tillstyrker förslaget.

Synpunkter på förslag i Goda möjligheter till ökat välbefinnande (SOU 2024:29)

9.3.1 Rättvisa betyg och antagningsregler främjar kunskap

Myndigheten konstaterar att Produktivitetskommissionen ställer sig bakom den generella inriktningen på förslagen som har lämnats i Ett likvärdigt betygssystem (SOU 2025:18). Skolinspektionen tillstyrkte i sitt yttrande (SI 2025:3337) över det betänkandet dess förslag om en meritvärdeskalibreringsmodell för grund- och gymnasieskolan samt inom komvux på gymnasial nivå.

9.3.1 Ett gemensamt skolval bör införas

Produktivitetskommissionen föreslår att ett gemensamt skolval bör införas för val till förskoleklass, grundskola och anpassad grundskola. Betänkandet En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning (SOU 2020:28) innehöll också ett förslag om ett nationellt skolvalssystem. Förslaget i det betänkandet var att staten skulle hantera

skolvalshanteringen. Av Skolinspektionens yttrande (SI 2020:5122) över på det betänkandet framgick att myndigheten instämmer i att önskemål och beslut om skola bör ske efter tydliga och gemensamma principer. Däremot tog myndigheten inte ställning till förslaget om att skolvalshantering ska ligga på staten. Regeringen gick inte vidare med den utredningens förslag.

Produktivitetskommissionen beskriver i sitt förslag om ett gemensamt skolval att det vore värdefullt med ett standardiserat och gemensamt skolval. Kommissionen menar att utfallet av systemet – att alla elever ges samma förutsättningar att göra ett välinformerat skolval – är det väsentliga. Kommissionen lyfter fram att ett alternativ till ett nationellt organiserat och gemensamt skolval är att ha nationella urvalskriterier och ett kommunalt eller regionalt organiserat skolval, där såväl kommunala som enskilda huvudmän ingår.

Skolinspektionen instämmer alltså i att skolvalshantering bör ske efter tydliga och gemensamma principer och tar inte heller nu ställning till var ansvaret för önskemål och beslut om skola ska ligga.

9.3.2 Finansieringen bör spegla utbildningsanordnarens ansvar och premiera högkvalitativ utbildning

Myndigheten konstaterar att Produktivitetskommissionens förslag ligger i linje med den generella inriktningen på förslagen som har lämnats i delbetänkandet Verktyg för en mer likvärdig resursfördelning till skolan (SOU 2025:72). Skolinspektionen har i sitt yttrande (SI 2025:7776) över det betänkandet tillstyrkt förslaget om att skollagen ska kompletteras med att kommunen från grundbeloppet till enskilda huvudmän ska dra av för merkostnaden för ansvaret att erbjuda utbildning (utbudsansvaret). Avdraget föreslås vara sex procent av grundbeloppet och myndigheten tar i yttrandet inte ställning till storleken på det föreslagna avdraget.

9.3.3 En effektiv insyn och tillsyn krävs

När det gäller allmänhetens insyn i enskilda aktörer inom skolväsendet har myndigheten yttrat sig (SI 2024:5855) över de alternativa förslagen om insyn i betänkandet Offentlighetsprincipen eller insynslag – Allmänhetens insyn i enskilda aktörer inom skolväsendet (SOU 2024:28) samt promemorian Offentlighetsprincipen med lättnadsregler för mindre enskilda huvudmän i skolväsendet (U2024/01169). Myndigheten vill därför hänvisa till det yttrandet. I yttrandet tog myndigheten inte ställning mellan de alternativa förslagen om insyn men bedömde att elevperspektivet mest tydligt tillvaratas genom utredningens förslag till införande av offentlighetsprincipen.

Nyligen lämnade regeringen en lagrådsremiss om Offentlighetsprincipen med lättnadsregler för mindre enskilda huvudmän i skolväsendet. Produktivitetskommissionens förslag har därmed omhändertagits. Skolinspektionen ser sammantaget positivt på det lagförslag som regeringen gått vidare med.

När det gäller bedömningen att regeringen bör överväga att en ny ansökan ska krävas vid ägarbyte eller ändring eller flytt av redan godkänd verksamhet, se 11.3.3 ovan.

9.3.4 Tidiga insatser och utvidgad rätt till utbildning m.m.

Försöksverksamhet med utvidgad undervisningsstid

Mot bakgrund av att förslaget om försöksverksamhet med förkortat sommarlov baseras på ett begränsat utredningsunderlag avstår Skolinspektionen från att lämna synpunkter.

Utökad rätt till utbildning i fritidshem

Skolinspektionen hänvisar till sitt tidigare yttrande (SI 2023:1391) över betänkandet Allmänt fritidshem och fler elevers tillgång till utveckling, lärande och en meningsfull fritid (SOU 2022:61) där sådana förslag lämnades. Till skillnad från förslagen i betänkandet från utredningen om utökad rätt till fritidshem bedömer Produktivitetskommissionen inte att deltagandet i utbildning i fritidshem bör göras kostnadsfritt. Av Skolinspektionens yttrande över SOU 2022:61 framgår att myndigheten anser att allmänt fritidshem bör införas. Myndigheten tar dock inte ställning till antal timmar som bör vara avgiftsfria.

Snabb validering och krav på behörighet

Myndigheten hänvisar till sitt tidigare yttrande (SI 2025:5185) över Riksrevisionens rapport Systemet för lärarlegitimation (RiR 2025:12). Myndigheten ställer sig bakom Riksrevisionens rekommendation att regelbundet utvärdera undantagen från legitimationskrav. Eftersom användandet av legitimerade och behöriga lärare är en central del av skolsystemet och granskningen av detta är viktig ser Skolinspektionen positivt på om de undantag som eventuellt kan behöva finnas kvar regelbundet skulle utvärderas i syfte att avgöra om de alltjämt är motiverade och lätta att tillämpa.

I bilaga 1 ges länkar till de tidigare yttranden och liknande som Skolinspektionen hänvisar till.

I ärendets slutliga handläggning har följande personer deltagit: stabschefen Torun Rudin och utredarna Jacob Johansson, Roger Thuring, Madelene Lindskog och Anne-Marie Lindström (föredragande).

X Torun Rudin

Stabschef

Signerat av: Torun Rudin

X Anne-Marie Lindström

Föredragande

Signerat av: Anne-Marie Lindström